

O NOVOJ IZMJENI OBITELJSKOG ZAKONA

U rujnu 2004. usvojen je Zakon o izmjeni Obiteljskog zakona. Podsjetimo, od usvajanja ovog temeljnog obiteljskopavnog propisa u srpnju 2003. godine (NN, 116/2003.), uslijedile su dvije promjene – prva u veljači (NN, 17/2004.) i nova u rujnu 2004. godine (NN, 136/2004.).

Ratio nove izmjene Obiteljskog zakona je prolongacija primjene Članka 376., odnosno ponovno produljenje odgodnog roka za primjenu određenih zakonskih normi, i to do 31. prosinca 2005. godine. Radi se o normama koje se odnose na postupak posredovanja, te o nekima kojima se uređuje institut roditeljske skrbi.

Zaživiljavanje novog postupka posredovanja odgođeno je budući da još uvijek nije donesen provedbeni propis koji bi regulirao status novih subjekata koji će u njemu sudjelovati. Naime, prema ObZ 2003. postupak posredovanja trebao bi se provoditi pred centrom za socijalnu skrb, savjetovalištem za brak i obitelj ili pak osobom ovlaštenom za pružanje stručne pomoći (posredovateljem), no ministar nadležan za poslove socijalne skrbi nije odredio uvjete koje te pravne ili fizičke osobe moraju ispunjavati da bi bile ovlaštene za pružanje stručne pomoći.

Očekivano usavršavanje pravnih normi koje se odnose na uređenje odnosa roditelja i djece bilo bi u skladu ne samo s europskim pravnim trendovima, već i zahtjevima koji za Hrvatsku proizlaze iz ratificiranih međunarodnih ugovora. Prema odredbama Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, o važnim statusnim stvarima mora odlučivati neovisno sudsko tijelo. Ipak, čini se da niti četrnaestomjesečni odgodni rok nije bio dostatan sudovima za prilagodbu novonastalim zahtjevima, tako da će, kao i do sada, osim o najtežoj (oduzimanju roditeljske skrbi), o svim mjerama za zaštitu osobnih prava djeteta i nadalje odlučivati centar za socijalnu skrb, kao upravno tijelo.

Stalne promjene propisa izvor su pravne nesigurnosti, kao i nepovjerenja građana u pravni sustav, posebice sada kad se paralelno primjenjuju odredbe Obiteljskog zakona iz 1998., Obiteljskog zakona iz 2003., Zakona o izmjenama i dopunama Obiteljskog zakona iz 2004., te najnovijeg Zakona o izmjeni Obiteljskog zakona iz rujna 2004. godine. Dvojimo stoga hoće li praksa pokazati da su zagovornici polaganog uvođenja novog sustava bili u pravu, ili je, naprotiv, višekratna odgoda primjene tako važnog propisa dovela do znatno lošijih rezultata.

Irena Majstorović

442 str prazna

Siromaštvo i nejednakosti u Hrvatskoj od 2001. do 2003.

U Hrvatskoj još uvijek postoji određeno nesuglasje oko raširenosti siromaštva. Još su uvijek prisutne dileme oko toga koje linije i ekvivalentne ljestvice koristiti prilikom istraživanja siromaštva, budući da nije usvojena nacionalna ili službena linija siromaštva. Ovo je važno pitanje, jer izbor linija siromaštva ili ekvivalentnih ljestvica značajno utječe na broj siromašnih, dok je profil siromaštva (sastav siromašnih) stabilniji i manje ovisan o korištenim linijama siromaštva ili ekvivalentnim ljestvicama.

Za razliku od mnogih razvijenih zemalja koje imaju dugačku tradiciju znanstvenog praćenja siromaštva, Hrvatska tek krajem 1990-ih godina počinje na metodološki korektan način pristupati problemu siromaštva. Prije 1998. godine u Hrvatskoj ne postoje nikakvi relevantni pokazatelji o siromaštvu koji bi mogli poslužiti u komparativne svrhe. Opće je poznato da je siromaštvo kao istraživačka tema u razdoblju socijalizma bilo zanemareno ili nije priznavano kao ozbiljan društveni problem. Osim toga, rat i okupiranost dijela teritorija tijekom 1990-ih godina zasigurno su odgodili njegova znanstvena istraživanja.

Tek unazad nekoliko godina moguće je pratiti kretanje siromaštva temeljem jedinstvenog kriterija. Da bi se moglo uspoređivati siromaštvo tijekom određenog razdoblja, važno je imati reprezentativan uzorak, koristiti iste linije, iste ekvivalentne ljestvice te imati identične upitnike za prikupljanje podataka o materijalnom blagostanju pojedinaca i kućanstava. Izgleda da su ti uvjeti ispunjeni tek za razdoblje od 2001.-2003. godine, iako je prvo reprezentativno istraživanje provedeno još 1998. godine (Croatia Economic Vulnerability and Welfare Study, Washington: World Bank,

2000.). Glavna manjkavost spomenutog istraživanja u tome je što uzorkom nije bilo obuhvaćeno cjelokupno stanovništvo Hrvatske, jer su izvan uzorka ostala nekada okupirana područja istočne Slavonije i Dalmatinske zagore. Osim toga, stope siromaštva i ostali pokazatelji iz tog istraživanja dobiveni su na temelju potrošnje, a ne dohotka. S obzirom na to da Eurostat (Statistički ured EU) preferira dohodak u svojim izračunima siromaštva (zbog jednostavnijeg prikupljanja podataka i izračuna indikatora siromaštva), i Državni zavod za statistiku (DZS) je, zbog međunarodne usporedivosti, počeo koristiti dohodak kao pokazatelj materijalnog blagostanja. Prelazak od potrošnje na dohodak kao resursnu bazu uzrokovao je i promjene u izboru linije siromaštva. Umjesto apsolutne linije siromaštva sada se koriste relativne linije siromaštva. Upotreba tih linija rezultirala je promjenom terminologije. Npr., DZS, po uzoru na Eurostat, više ne govori o “stopama siromaštva”, već o “stopama rizika od siromaštva”. Ova terminološka promjena vezana je za trend potiskivanja i odbacivanja koncepta apsolutnog siromaštva u nekim zemljama EU. S druge strane, posve je legitimno postaviti pitanje: mjere li relativne linije nejednakost ili siromaštvo? No, mi ćemo u ovom prikazu koristiti stari termin “stope siromaštva”, jer smatramo da je termin “stopa rizika od siromaštva” malo nezgrapno i može kod čitatelja izazvati zbrku.

Stope i dinamika siromaštva

Državni zavod za statistiku, koji provodi ankete o prihodima i potrošnji kućanstava, počeo je od 2001. godine objavljivati indikatore siromaštva prema službenoj li-

niji siromaštva EU (60% medijana nacionalnog ekvivalentnog dohotka). Kao što možemo vidjeti iz tablice 1., stope siromaštva u razdoblju od 2001.-2003. godine, rađene na temelju spomenute linije siromaštva, kreću se između 17% i 18% (ako u dohodak uključimo novčani i prirodni dohodak).

Uspoređujemo li stope siromaštva s obzirom na 40%, 50%, 60% i 70% medijana dohotka, možemo vidjeti kakva je raspršenost pojedinaca ili kućanstava oko praga siromaštva (60% medijana).

S druge strane, tablični podaci nam govore i o značenju prirodnog dohotka za egzistenciju nemalog broja pojedinaca. Zahvaljujući prirodnom dohotku stope siromaštva u 2001. godini bile su niže od 3,5-5%, ovisno o pragu siromaštva. No, očito je da se iz godine u godinu smanjuje udio prirodnog dohotka u ukupnom dohotku (u 2003. godini stopa smanjenja siromaštva zbog prirodnog dohotka iznosi od 1-2%, ovisno o liniji siromaštva).

Podaci iz tablice 1. ukazuju i na određenu dinamiku siromaštva. Razvidno je da su stope siromaštva, bez obzira na liniju, porasle u 2002. godini oko 1%, dok je u 2003. zabilježen pad stopa siromaštva, odnosno njihovo vraćanje na razinu iz 2001. Od 1998. do 2003. godine stope siromaštva osciliraju između 1-2%. Ukoliko se ograničimo samo na relativnu liniju siromaštva definiranu kao 60% medijana nacionalnog dohotka, onda su stope siromaštva u 1999. i 2000. godini iznosile prema neslužbenim procjenama 17,1% i 16,2%. Čini se da je temeljem iznijetih pokazatelja moguće govoriti o stagnantnom karakteru siromaštva u Hrvatskoj.

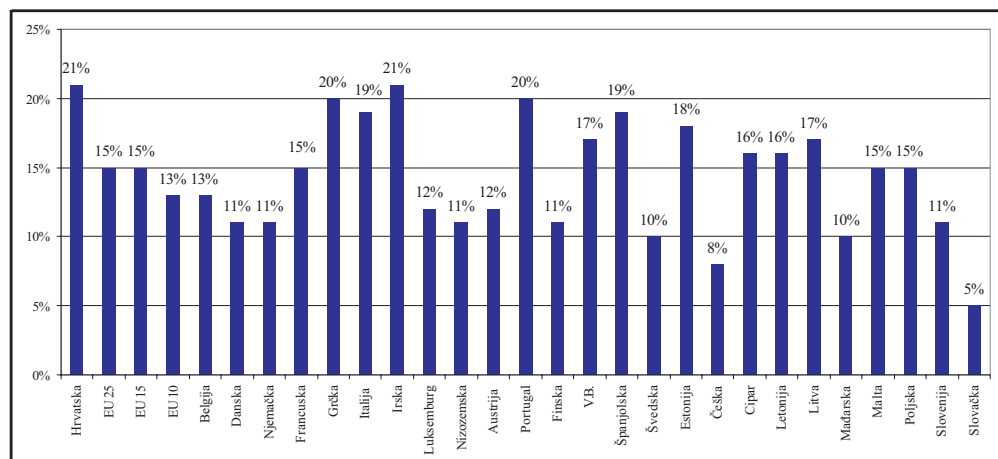
U usporedbi s većinom zemalja EU Hrvatska ima nešto više stope siromaštva (slika 1.). Ipak, u nekoliko zemalja EU (Grčka, Italija, Irska, Portugal, Španjolska) stope siromaštva gotovo su identične stopi siromaštva u Hrvatskoj. Otprilike dvostruko niže stope siromaštva od Hrvatske imaju Danska, Njemačka, Nizozemska, Finska, Švedska, Slovenija, Češka, Slovačka, Mađarska.

Tablica 1.
Stope siromaštva u RH (2001.-2003.)

Linija siromaštva kao % medijana nacionalnog dohotka	2001.		2002.		2003.	
	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak
40%	5,8	10,7	6,3	9,8	5,2	6,8
50%	10,5	15,3	11,7	15,4	10,2	12,1
60%	17,2	20,5	18,2	21,9	16,9	18,9
70%	24,1	27,5	26,0	29,7	24,6	25,7
Pragovi siromaštva za određene tipove kućanstava (prema liniji siromaštva 60% medijana)-u kn						
Samačko kućanstvo	17.965,52	15.240,23	19.253,86	16.809,60	18.895,88	17.376,04
Kućanstvo s dvije odrasle osobe i dvoje djece	37.727,60	32.004,49	40.433,10	35.300,16	39.681,35	36.489,68

Napomena: Prilikom izračuna stopa siromaštva korištena je tzv. modificirana OECD-ova ekvivalentna ljestvica (nositelj kućanstva = 1, ostali odrasli u kućanstvu = 0,5, djeca mlađa od 14 g. = 0,3).

Slika 1.
Stope siromaštva u RH i zemljama EU (2001.)

Bilješka: Linija siromaštva određena kao 60% medijana nacionalnog dohotka. Pokazatelji siromaštva odnose se samo na novčani dohodak (bez dohotka u naturi). "EU 10" obuhvaća 10 zemalja koje su postale članice EU 1. svibnja 2004. Referentna godina za Cipar je 1997., za Letoniju 2002., za Maltu i Sloveniju 2000., te za Slovačku 2003.

Sastav siromašnih

Siromaštvo je u pravilu povezano s nekim socijalno-demografskim obilježjima (npr. spol, dob, obrazovanje, struktura kućanstva, ekonomska aktivnost, itd.). Neke skupine imaju veće stope siromaštva, a time i veći relativni rizik siromaštva. Tablice 2., 3. i 4. pokazuju razlike u stopama siromaštva u Hrvatskoj s obzirom na spol, dob, ekonomsku aktivnost i tip kućanstva.

Tablice 2. i 3. pokazuju da najveći rizik siromaštva s obzirom na dob i ekonomsku aktivnost imaju starije osobe, umirovljenici i nezaposleni. Zanimljivo je ipak istaći da sve kategorije prema ekonomskoj aktivnosti, osim zaposlenih, imaju natprosječan relativni rizik siromaštva (samozaposleni, nezaposleni, umirovljenici i ostali ekonomski neaktivni). Samozaposleni imaju stope siromaštva tek nešto niže od umirovljenika i ekonomski neaktivnih osoba.

Žene općenito imaju nešto višu stopu siromaštva od muškaraca. Međutim, kad

se uspoređuju stope siromaštva muškaraca i žena u pojedinim životnim razdobljima, onda je posve razvidno da se razlike u spolnim stopama siromaštva javljaju tek u starosti. U svim drugim dobnim kategorijama nema apsolutno nikakve razlike između muškog i ženskog siromaštva.

Umirovljenici imaju 6-8% niže stope siromaštva od starije populacije. Razlog leži u tome što jedan dio starijih osoba nema nikakvih mirovinskih primanja. U 2003. godini značajnije se poboljšao financijski položaj umirovljenika (pad stope siromaštva za 2,5%), ali je relativni rizik od siromaštva i dalje ostao natprosječan, budući da je smanjena i opća stopa siromaštva za 1,3%. Umirovljenici i dalje predstavljaju jednu od najbrojnijih skupina siromašnih.

Podaci potvrđuju dobro poznatu činjenicu da nezaposleni u pravilu imaju najveći relativni rizik od siromaštva od svih skupina (njihova je stopa siromaštva gotovo

Tablica 3.
Stope siromaštva u RH prema ekonomskoj aktivnosti

(linija siromaštva = 60% medijana nacionalnog dohotka)

Skupine prema tipu ekonomske aktivnosti	2001.		2002.		2003.	
	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak
Zaposleni	5,2	5,5	5,8	6,5	5,2	5,6
M	6,0	5,9	6,6	6,9	6,0	6,6
Ž	4,1	5,1	4,9	5,9	4,3	4,3
Samozaposleni	20,1	38,0	19,0	37,6	18,4	25,5
M	20,0	39,5	17,3	38,3	16,8	22,8
Ž	20,2	35,8	21,0	36,8	20,1	28,5
Nezaposleni	32,2	32,6	35,0	38,1	32,4	34,1
M	35,6	32,8	42,5	45,2	39,7	40,6
Ž	29,6	32,5	28,1	31,5	26,6	28,9
Umirovljenici	21,3	19,8	23,2	24,0	20,7	22,4
M	19,4	19,5	23,7	24,0	20,3	23,3
Ž	22,9	20,0	22,9	23,9	21,0	21,7
Ostali neaktivni	20,0	25,5	21,3	26,1	20,3	22,6
M	15,8	21,0	19,5	24,8	17,7	18,8
Ž	22,7	28,5	22,7	27,2	22,0	25,1

Tablica 2.
Stope siromaštva u RH prema dobi i spolu

(linija siromaštva = 60% medijana nacionalnog dohotka)

Dobno-spolne skupine	2001.		2002.		2003.	
	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak
0-15 god.	15,9	21,3	16,7	21,7	15,2	16,6
M	13,9	20,3	17,9	22,9	15,6	16,4
Ž	18,0	22,5	15,4	20,3	14,7	16,7
16-24 god.	15,2	18,3	16,4	20,4	15,4	17,2
M	16,9	19,3	19,0	24,4	16,2	17,0
Ž	13,6	17,3	13,5	16,1	14,6	17,3
25-49 god.	13,3	17,5	13,9	17,6	12,5	14,2
M	12,6	17,3	14,0	17,4	12,4	14,0
Ž	14,0	17,8	13,7	17,8	12,7	14,3
50-64 god.	14,7	17,0	17,6	21,3	15,5	16,7
M	13,8	15,9	16,9	21,2	15,4	16,7
Ž	15,5	18,0	18,3	21,4	15,5	16,6
65 i više g.	28,5	29,7	29,0	31,6	27,9	32,2
M	23,5	24,9	25,6	27,8	23,6	28,6
Ž	31,8	32,9	31,2	34,0	30,6	34,4
Ukupno: M	15,4	19,1	17,7	21,6	15,8	17,7
Ž	18,7	21,8	18,6	22,2	17,9	20,1

dvostruko veća od opće stope siromaštva u društvu). Kao i kod drugih skupina, stopa siromaštva nezaposlenih porasla je u 2002. godini, da bi ponovo u 2003. pala na razinu iz 2001. godine. Međutim, izgleda da nezaposlenost ima negativniji utjecaj na materijalni status muškaraca nego žena. Jedino su u ovoj skupini stope siromaštva muškaraca znatno veće nego stope siromaštva žena. Osim toga, ta se razlika u stopama siromaštva povećava iz godine u godinu. Vjerojatno je da se žene u vrijeme nezaposlenosti mogu više osloniti na financijska primanja supružnika ili drugih članova obitelji (primanja muškaraca u prosjeku značajno su veća od primanja žena).

Također se pokazalo da su neki tipovi kućanstava rizičniji s aspekta siromaštva (tablica 4.): samačka kućanstva, jednoroditeljske obitelji i bračni par s troje i više djece. U Hrvatskoj samačka kućanstva imaju veći rizik od siromaštva nego kućanstva s velikim brojem članova. U 2003. godini stopa siromaštva za samačka kućanstva dvostruko je veća nego opća stopa siromaštva. Posebno su rizična ona samačka kućanstva u kojima žive ženske i/ili starije osobe.

Veći broj djece u kućanstvu u kojem žive dvije odrasle osobe ne predstavlja tako značajan rizik kao neka druga obilježja. Rizik od siromaštva za bračni par s troje ili više djece otprilike je prosječan, osim u 2002. godini. No, jednoroditeljstvo je snažno povezano sa životom u siromaštvu (što je sukladno svim inozemnim istraživanjima). Vidimo da je u 2001. i 2003. godini relativni rizik od siromaštva za jednoroditeljske

Tipovi kućanstava

Tablica 4.

Stope siromaštva u RH prema tipu kućanstava

(linija siromaštva = 60% medijana nacionalnog dohotka)

Tipovi kućanstava	2001.		2002.		2003.	
	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak
Samačko kućanstvo	33,3	31,1	35,1	38,3	34,7	37,3
Dvije odrasle osobe bez uzdržavane djece, obje mlađe od 65 g.	11,9	14,8	16,3	21,0	11,8	13,3
Dvije odrasle osobe bez uzdržavane djece, barem jedna starija od 64 g.	27,5	27,3	30,1	32,8	26,1	30,4
Samohrani roditelj s jednim ili više uzdržavane djece	28,9	27,1	27,7	36,6	29,1*	31,8*
Dvije odrasle osobe s jednim djetetom	13,0	14,3	11,2	14,5	14,9	14,7
Dvije odrasle osobe s dvoje djece	14,9	19,3	12,8	16,8	13,7	15,2
Dvije odrasle osobe s troje i više djece	15,9	30,0	24,9	32,1	19,1	21,6

* nedovoljno pouzdana procjena

obitelji s jednim ili više djece 70% veći od prosječnoga. Očito je da će u budućnosti trebati posvetiti više pozornosti ovom tipu obitelji u kojem žive djeca, jer se broj jednoroditeljskih obitelji povećava.

Jaz siromaštva i pokazatelji nejednakosti

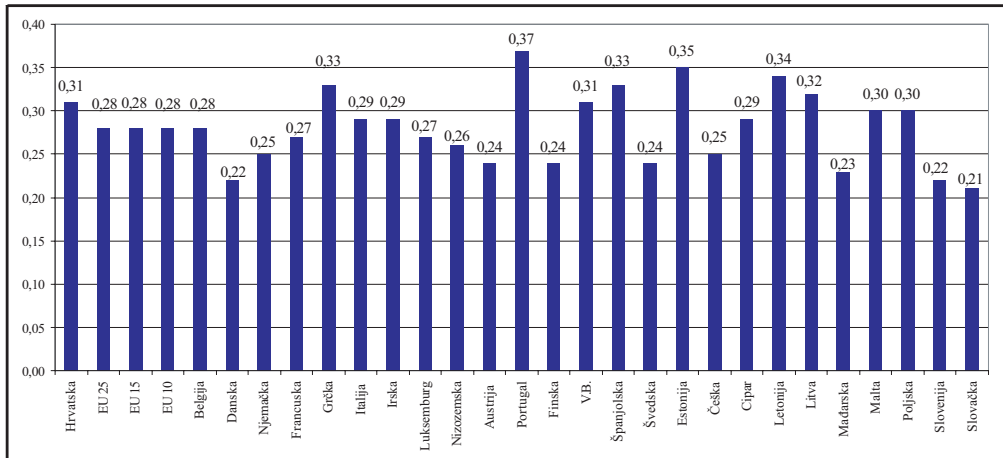
Jaz siromaštva nam govori o tome je li siromaštvo u nekoj zemlji površinskog ili dubinskog karaktera i označava razliku između linije siromaštva i dohotka siromašnih, izraženu kao postotak linije si-

romaštva. Što je jaz manji, to je potrebno utrošiti manje financijskih sredstava da bi siromašni izašli iz siromaštva. Vidimo da jaz siromaštva iznosi nešto više od 1/5 linije siromaštva (tablica 5.). U 2003. godini razlika između linije siromaštva i dohotka siromašnih smanjena je za 2% u odnosu na 2002. godinu.

Ginijev koeficijent, kao najčešće korišteni pokazatelj nejednakosti, nije se bitno mijenjao u posljednjih nekoliko godina (tablica 5.). Ekonomske nejednakosti u Hrvatskoj ne odstupaju značajno od zemalja EU (slika 2.). Ipak, šest zemalja EU imaju

Slika 2.

Ginijevi koeficijenti u RH i zemljama EU (2001.)

Bilješka: Pokazatelji nejednakosti odnose se samo na novčani dohodak (bez dohotka u naturi). "EU 10" obuhvaća 10 zemalja koje su postale članice EU 1. svibnja 2004. Referentna godina za Cipar je 1997., za Letoniju 2002., za Maltu i Sloveniju 2000., te za Slovačku 2003.

Tablica 5.

Relativni jaz siromaštva i pokazatelji nejednakosti

(linija siromaštva = 60% medijana nacionalnog dohotka)

	2001.		2002.		2003.	
	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak	Novčani dohodak + dohodak u naturi	Samo novčani dohodak
Relativni jaz siromaštva (%)	22,7	32,7	23,2	28,7	21,1	24,2
Ginijev koeficijent	0,28	0,31	0,29	0,31	0,29	0,30
Kvintilni omjer (S80/S20)	4,3	5,5	4,5	5,4	4,4	5,0

veće nejednakosti od RH, ali čak u desetak zemalja EU nejednakosti su od 5-10% niže nego u Hrvatskoj.

Utjecaj mirovina i ostalih socijalnih transfera na redukciju siromaštva

Da bi se utvrdilo u kojoj mjeri socijalni transferi ukupno ili pojedinačno utječu na stope redukcije siromaštva, najjednostavnije je usporediti tzv. predtransferni s posttransfernim dohotkom. Predtransferni dohodak podrazumijeva aktualni dohodak iz kojega su isključeni svi ili određeni socijalni transferi, dok se posttransferni dohodak odnosi na ukupni raspoloživi dohodak iz svih izvora (plaće, socijalni transferi, dobit, itd.). Na taj se način može utvrditi koji su socijalni transferi više, a koji manje učinkoviti s aspekta reduciranja siromaštva.

Slika 3. pokazuje stope redukcije siromaštva ovisno o tome jesu li u dohodak uključene mirovine i ostali socijalni transferi. Treba upozoriti na to da se pojam mirovina odnosi samo na starosne i obiteljske mirovine (isključujući invalidske mirovine). S druge strane, pojam "ostalnih socijalnih transfera" obuhvaća naknade ili primanja vezana za nezaposlenost, dječje doplatke, rodne naknade, pomoć za opremu novorođenčeta, naknade za bolovanja duža od 42 dana, socijalnu pomoć, naknade za tjelesno oštećenje i tuđu njegu, naknade za rehabilitaciju i zapošljavanje invalidnih osoba, invalidske mirovine, stipendije i primanja za školovanje, te primanja od drugih osoba za stanovanje. Ta je distinkcija između mirovina (starosnih i obiteljskih) i ostalih socijalnih transfera učinjena radi usporedbe sa zemljama EU.

Ako analiziramo učinkovitost mirovina i ostalih socijalnih transfera zajedno, onda proizlazi da ukupni transferni sustav u Hrvatskoj nije manje učinkovit od transfernih sustava većine zemalja EU (slika 3.). Naime, zahvaljujući mirovinama i drugim

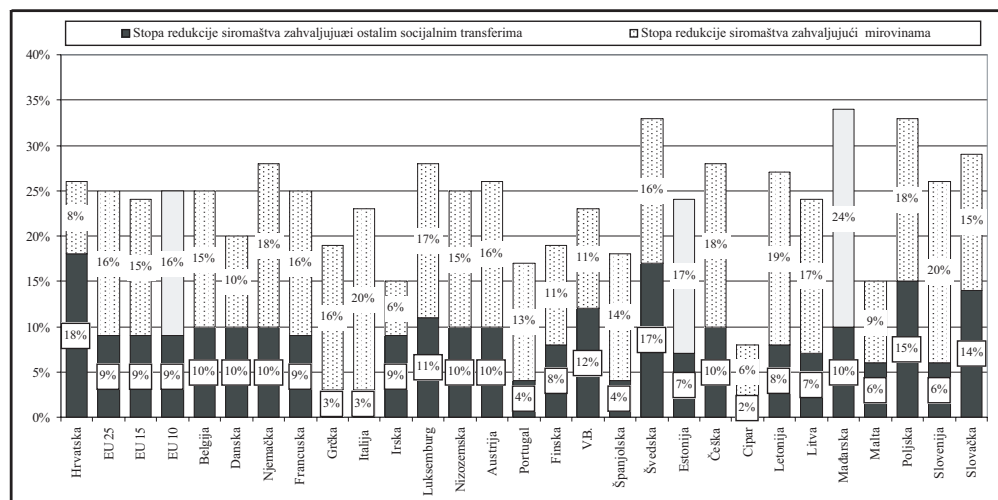
socijalnim transferima stopa redukcije siromaštva u Hrvatskoj veća je od prosjeka za zemlje EU (uzete zajedno ili odvojeno 15 starih zemalja od 10 novoprimiteljenih). Jedino Švedska, Poljska i Mađarska imaju znatno učinkovitiji sustav socijalnih transfera. To znači da treba s oprezom prihvaćati često izricanu paušalnu ocjenu o neefikasnosti našeg transfernog sustava, iako je potrebno dodatno provjeriti podatak o visokoj učinkovitosti socijalnih transfera bez starosnih i obiteljskih mirovina (spomenimo samo nisku razinu naknada socijalne pomoći ili naknada za nezaposlene). Da bismo došli do preciznije i objektivnije procjene uloge pojedinih transfera i odgovora na pitanje koji tipovi socijalnih transfera najviše pridonose redukciji siromaštva, potrebno je u narednim istraživanjima istražiti zasebno učinkovitost svakog transfernog programa.

No, ako uspoređujemo stope redukcije siromaštva samo u odnosu na ostale socijalne transfere, onda proizlazi da su ostali socijalni transferi u Hrvatskoj (uz Švedsku, Poljsku i Slovačku) najefikasniji. Jedino te četiri zemlje, te Velika Britanija i Luksemburg imaju stope redukcije siromaštva zbog ostalih socijalnih transfera veće od 10%. S obzirom na to da kategorija "ostali socijalni transferi" obuhvaća različite tipove naknada, ne možemo odgovoriti na pitanje koji tipovi socijalnih transfera najviše pridonose redukciji siromaštva.

S druge strane, Hrvatska ima, iza Irske i Cipra, najnižu stopu redukcije siromaštva zahvaljujući starosnim i obiteljskim mirovinama (8%). To je znatno manje u odnosu na većinu zemalja EU, u kojima se stope redukcije siromaštva kreću između 15-20%. Opće je poznato da su visine mirovina u 1990-im drastično pale u odnosu na prosječnu plaću, iako je udio mirovinskih izdataka u BDP podjednak onom u zemljama EU. U posljednjih petnaestak godina prosječna je mirovina pala sa 78% prosječne plaće u

Slika 3.

Utjecaj mirovina i ostalih socijalnih transfera na stope redukcije siromaštva (2001.)

Bijeska: Linija siromaštva određena kao 60% medijana nacionalnog dohotka. Pokazatelji siromaštva odnose se samo na novčani dohodak (bez dohotka u naturi). "EU 10" obuhvaća 10 zemalja koje su postale članice EU 1. svibnja 2004. Referentna godina za Cipar je 1997., za Letoniju 2002., za Maltu i Sloveniju 2000., te za Slovačku 2003.

1987. na 44% u 2002. godini. Samo radi ilustracije spomenimo da je prosječna starosna mirovina u Sloveniji između 1993. i 1999. godine iznosila između 75-77% prosječne plaće.

Stopa redukcije siromaštva u Hrvatskoj pala je za 3% u 2002. u odnosu na 2001. godinu (zbog smanjenog utjecaja mirovina i drugih socijalnih transfera), da bi opet porasla za 2% u 2003. godini, ali zahvaljujući isključivo mirovinama.

Siromaštvo je u Hrvatskoj koncentrirano među starijim osobama i umirovljenicima. Mirovinska primanja u velikoj mjeri ovise o stanju u ekonomiji, kretanju nezaposlenosti, redovitom uplaćivanju mirovinskih doprinosa. To znači da se važni instrumenti borbe protiv siromaštva nalaze izvan sustava socijalnih transfera, odnosno u stvaranju novih radnih mjesta i razvoju

ljudskog kapitala. No, imajući u vidu stope nezaposlenosti i ekonomskog rasta, socijalni transferi će i dalje igrati važnu ulogu u ublažavanju siromaštva.

Nema sumnje da je razumijevanje veza između socijalnih transfera i siromaštva ključno za oblikovanje učinkovite socijalne politike. Međutim, isto tako treba shvatiti da sustav socijalnih transfera ima svoja ograničenja u nastojanjima da se reducira siromaštvo (posebice dugoročno). U nekim slučajevima socijalni transferi mogu samo neznatno smanjiti siromaštvo, što znači da se važni instrumenti za smanjenje siromaštva ili ekonomskih nejednakosti nalaze izvan domašaja socijalne politike (npr. politika plaća).

Izvor: Državni zavod za statistiku

Priradio: Zoran Šućur